

انعکاس تضارب آراز جشنواره فیلم فجر

ویژه برنامه «استودیو هشت در سودای سیمرغ» کاری از شبکه رادیویی نمایش است که از ساعت ۱۸ و ۱۵ دقیقه تا ۲۰ تقدیم علاقه‌مندان می‌شود.محمد بخشایش، که بیش از ۱۵ دوره از جشنواره را به‌عنوان تهیه‌کننده، سردبیر و گزارشگر سیری کرده است، می‌گوید: هر سال جشنواره برای من حال‌وهوای متفاوتی داشته است. خبرها و رویدادهای جشنواره برای مخاطبانی که آن لحظه موج رادیو را انتخاب

می‌کنند تا برنامه‌ها را بشنوند که در سال آینده در سینمای ایران قرار است چه اتفاقاتی رخ دهد، جذابیت دارد. بخشایش با اشاره به توقع مخاطبان از رادیو نمایش می‌افزاید: مخاطبان رادیو نمایش توجه به کیفیت آثار از لحاظ ساخت و فرم و هرآنچه که تمام اتفاقات فیلم است را از رادیو نمایش انتظار دارند. بنابراین بسیار تخصصی به موضوعات می‌پردازیم. وی با اشاره به تضارب آراز در این برنامه می‌افزاید: تضارب آراز داشتن

به بهانه پایان سریال ترور، اقبال مخاطب به سریال‌های با موضوع امنیتی را بررسی کرده‌ایم

جاسوس بازی؛ همیشه جذاب

سپیده اشرفی
گروه رسانه

نمایش چهره جاسوس و پرونده‌های مربوط به آن چند سالی است که بیشتر از قبل جایش را در میان آثار نمایشی باز کرده است. پیش از این هر بار که صحبت از پرونده‌های

این چنینی می‌شد، یک چهره مبهم از شخصیت‌هایی به ذهن مخاطب می‌رسید که در پیچ و خم‌های بده بستان اطلاعات دستگیر شده‌اند. شاید کمی بعد از سریال «وفا» و به‌صورت خاص‌تر با سریال «گاندو» بود که چهره یک جاسوس برای مخاطبان به نمایش درآمد. برخی از آثاری

که در این حوزه تولید شده، برگرفته از پرونده‌های واقعی و برخی هم روایتی آزاد بوده. اهمیت نمایش چنین چیزی از این جهت است که پرداختن به این موضوعات می‌تواند در

جهت آگاهی و ارتقای هوش امنیتی مخاطبان مؤثر واقع شود. کما این‌که بعد از پخش بسیاری از این آثار،

پرسش‌های متعددی درخصوص کم و کیف پرونده‌های واقعی مطرح می‌شود که مقدمه‌ای برای رسیدن به حقیقت خواهد بود. نگاهی به آثار پخش شده در این حوزه

نشان می‌دهد وجود یک قصه قوی و پرداخت درست، می‌تواند مخاطب را با خود همراه کرده و پای تماشای آن بنشاند. توجه به آثاری مثل سریال «آینه‌های نشکن» که درست با همین دست فرمان و برای نمایش نحوه درگیر شدن آدم‌های معمولی در پرونده‌های جاسوسی تولید شده، حاکی از آن است که نمایش یک قصه واقعی نزدیک به حقیقت همان قدر اهمیت دارد که نمایش دستاوردهای انقلاب در حوزه صنعت هسته‌ای مهم است. کما این‌که در آثار دیگری مثل «تعبیر وارونه یک رویا» هم این‌طور بیان شده بود که چطور یک زندگی معمولی می‌تواند درگیر پرونده‌های بزرگ جاسوسی شود. در گزارش پیش‌رو به برخی از این آثار اشاره کردیم که با حال و هوای پرونده‌های جاسوسی روی آنتن رفته بود. همچنین با جواد اردکانی، کارگردانی که تجربه ساخت چنین آثاری را دارد، گفت‌وگو کردیم.

وفای یک جاسوس

شاید بتوان گفت سیمای جاسوس در سریال‌های تلویزیونی ایران بیشتر با سریال وفا بود؛ سریالی که روایتش را بر مبنای یک درام قرار داد اما به درستی توانست چهره جاسوسی مثل ژوئین با بازی پوریا پورسرخ را به نمایش بگذارد. مجموعه وفا، عشق جوانی ایرانی-یهودی به نام ژوئین پناهی را به دختری لبنانی- ایرانی به نام وفا نشان می‌داد که با اتهام جاسوسی برای اسرائیل در ایران زندانی شده بود. او به دلیل مشکلات روحی و روانی ناشی از کشته

شدن پدر و مادرش در انفجار بمبی در قبرس و دوری از وفا، دختر مورد علاقه‌اش در تیمارستان بستری و به مرور قصه با پیچ و خم‌های مختلفی همراه می‌شود. چهره ژوئین در سریال وفا، نمایانگر یک شخصیت واقعی و قابل‌باور برای مخاطب بود که از حال و هوای کلیشه‌ای فاصله گرفته و توانسته بود بر بستر درام، شکل بگیرد. کارگردان این کار محمدسین لطیفی بود که با بازی هنرمندانه فرهاد قائمیان، برپور پورسرخ و فرهاد اصلانی، قصه به تصویر کشیده شد.

بالای شهر، پایین شهر

«سرجوخه» به کارگردانی احمد معظمی،

سریال دیگری است که با حال و هوای جاسوسی روی آنتن رفته است. این سریال روایتگر دو جوان به نام‌های غلامرضا و کیان بود که با دو طبقه اجتماعی مختلف و دیدگاه‌های سیاسی متفاوت در مسیری قرار می‌گرفتند که باید بین وطن و زندگی یکی را انتخاب می‌کردند. کیان، شخصیتی بود که به مرور جاسوس انگلیس شده بود و در میانه مسیر با نیروهای امنیتی ایران همراه می‌شد تا مسیرش را از یک جاسوس به سمت یک نیروی وفادار تغییر دهد. شخصیت غلامرضا، درست مقابل شخصیت کیان بود. یک جوان پایین‌شهری که با تکرار کلمه «چه پایین باخت نمیده» تلاش می‌کرد هویت جوانان پایین‌شهری را نشان دهد. هر دوی این جوانان به مرور درگیر ماجراهای جاسوسی می‌شدند و جالب این که هرکدام با دیدگاه‌های سیاسی مختلف در یک مسیر قرار می‌گرفتند. روایت سرجوخه از جاسوس‌بازی‌هایی که پیش پای این جوانان قرار

خانه امن یک جاسوس

تاکنون سریال‌های بسیاری به بحث جاسوس و پرونده‌های این حوزه پرداخته که هرکدام این مسأله را از زاویه متفاوتی بررسی کرده‌اند. مجموعه «خانه امن» هم یکی از همین تولیدات است که روایت کلی خود را بر قصه دو مأمور امنیتی به نام‌های کمال و افشین قرار داده بود. این دو همزمان درگیر دو پرونده مرتبط با تیم ضد تروریستی و فساد اقتصادی بودند و به مرور زندگی‌شان هم به این پرونده‌ها گره می‌خورد. کلیت فساد و جاسوس‌بازی در این سریال به نمایش درآمده بود و شخصیتی به نام تمین هدایت را در قامت یکی از این جاسوس‌ها نشان می‌داد؛ زنی که به‌ظاهر یک فرد متمول و سرمایه‌دار بود اما به مرور به مخاطب نشان می‌داد که چطور درگیر یک پرونده امنیتی شده و در نهایت نیروهای خارجی برای خارج کردن او از ایران تلاش می‌کنند. این مجموعه نخستین بار در آبان ۱۳۹۹ از شبکه یک سیما پخش شد. پس از مجموعه‌های سارق روح و ترور خاموش، خانه امن سومین و آخرین مجموعه از سه‌گانه معمایی- پلیسی -سیاسی ابوالفضل صفری و احمد معظمی بود که با محوریت پرونده‌های امنیتی واقعی تولید شده بود.

گاندو، روایت یک جاسوس تمام‌عیار

سریال گاندو با توجه به نگارش فیلمنامه براساس قصه واقعی جیسون رضاییان، جاسوس آمریکایی توانست بحث برانگیز شود. این مجموعه با ضرابهنگ تند و قصه امنیتی - جاسوسی‌ای که داشت، در فصل اول خود به موضوع پرونده خبرنگار واشنگتن پست می‌پرداخت. فصل دوم این مجموعه هم با همان حال و هوا اما با قصه متفاوتی روی آنتن رفت. با این حال، بخش اول گاندو یک سریال جاسوسی تمام‌عیار بود که با استفاده از قصه‌ای واقعی، سراغ تولید یک اثر نمایشی رفته بود. مجتبی‌امینی، تهیه‌کننده این مجموعه درخصوص تولید گاندو گفته بود: سریال گاندو دروغ نبوده و نیست. گاندو صدای درگولمانده مردم است. نمایش خیانت و فریبکاری آمریکا و انگلیس است. دروغ وعده‌های آمریکا و انگلیس برای برداشته شدن همه تحریم‌ها بود. دروغ، وعده رونق اقتصادی است

که نتیجه آن کوچک شدن سفره مردم بوده است. گاندو براساس اسناد واقعی ساخته شده... اسناد و مدارکی که پشتوانه پژوهشی نگارش فیلمنامه بوده را در فیلم مستندی در اختیار مردم قرار خواهیم داد.

تعبیر وارونه یک جاسوس

نام فرهاد قائمیان انگاز با سریال‌های پلیسی و جاسوسی گره خورده است. توانمند وی در نمایش یک چهره به ظاهر آرام اما پیچیده، به حدی است که در کارهایی همچون ترور و وفا هم به‌خوبی درخشیده بود. او در مجموعه تعبیر وارونه یک رویا نقش یک جاسوس را بازی می‌کرد که با نزدیک شدن به عشق قدیمی زندگی‌اش، او را هم درگیر این جاسوس‌بازی کند. تعبیر وارونه یک رویا به کارگردانی فریدون جیرانی، توانست نمایشی متفاوت از سیمای یک جاسوس باشد که به مرور دیگران را هم در باتلاق فعالیت‌هایش می‌کشاند. در خلاصه قصه این سریال عنوان شده بود: تعدادی از عوامل فریب‌خورده و جاسوسان خارجی در عملیاتی، یک دانشمند هسته‌ای ایران را به قصد انتقال به باکو برای بهره‌برداری‌های جاسوسی و تبلیغاتی می‌ربایند اما به دلیل مجروح شدن این دانشمند، برنامه عملیات تغییر می‌کند و سرانجام با دستگیری و هلاکت جاسوسان، عملیات ناکام می‌ماند.

روایتی از آسمان من

روایت سریال آسمان من، نمایشی از تلاش نیروهای امنیت پرواز ایران برای برقراری کامل امنیت طی پروازهای مختلف و ختنی‌سازی حرکت گروه‌های تروریستی بود. این مجموعه با قصه‌های مختلفی همراه شد که با کارگردانی محمدرضا آهنگ توانست حال‌وهوای نمایشی درستی به خود بگیرد. نمایش جاسوسی در این سریال شاید به اندازه سریال‌های دیگر به شکل صریح و دقیق نبود اما حال‌وهوای امنیت پرواز ایران و جلوگیری از ورود جاسوس‌ها به خاک ایران را نشان می‌داد.

به وقت ترور

سریال ترور که ازجمله متأخرترین مجموعه‌های تلویزیونی با حال‌وهوای جاسوسی بود به‌تازگی پخش آن به اتمام رسیده است. این مجموعه که روایت خود را براساس یکی از ترورهای ناموفق شهید حاج‌قاسم

سلیمانی قرار داده بود، در ۹ قسمت روی آنتن رفت تا نمایانگر تلاش برخی جاسوسان برای حذف فیزیکی این شهید باشد. مجموعه ترور به کارگردانی خیرا... تقیانی پور و تهیه‌کنندگی مجتبی امینی، برای رسیدن به نقطه نهایی قصه داشتند این کنفرانس را با ایجاد ناآمی در کشور برهم

سرراست با ضرابهنگ تندروی آنتن برود.

آینه‌ای از جاسوسان موساد

آینه‌های نشکن از دیگر مجموعه‌های قدیمی تلویزیون با حال‌وهوای جاسوسی بود که قصه نفوذ به قلب یک تیم تحقیقاتی را به نمایش می‌گذاشت. آینه‌های نشکن به کارگردانی جواد اردکانی و درباره دختری به نام سیمین بود که به مرور و ناخواسته در دام جاسوسی سیا و موساد می‌افتد. او مجبور می‌شود برای حفظ سلامت بردارش، از سازمان انرژزی اتمی ایران جاسوسی کند. سیمین برخلاف خواسته خودش درگیر این پرونده می‌شود و نقش یک جاسوس را بازی می‌کند که به دلیل جان خانواده‌اش، دست به هر کاری می‌زند. سیمین در ابتدا با افراد روبه‌رو می‌شود که به ظاهر بنگاه کارایی دارند اما به مرور نقشه خود را برای جاسوسی از سازمان انرژی اتمی رو می‌کنند.

جاسوس‌های یک غریبه

اما از دیگر مجموعه‌هایی با حال‌وهوای فضای جاسوسی، می‌توان به غریبه اشاره کرد که جواد اردکانی آن را کارگردانی کرده بود. این سریال تلاش کرده بود در یک سبتر عاشقانه، فعالیت‌های جاسوسی با موضوع انرژی هسته‌ای را نمایش دهد. قصه غریبه از جایی آغاز می‌شد که شاهرخ بهداد برای ازدواج با دختری به نام نسیمن، به روستی را به جان می‌خرد اما کم‌کم روشن می‌شود که تمام این ابراز علاقه‌ها بازی‌ای بیش نیست و شاهرخ که با گروهی ناشناس در ارتباط است، قصدش از ازدواج با شبنم نزدیکی به پدر او، دکتر طاهری و سرکشیدن در کار دکتر است. مجموعه غریبه با بازی‌های درخشانی که داشت، یک سریال موفق با موضوع جاسوسی به حساب می‌آید.

جزو برنامه‌های رادیو نمایش است. سعی می‌کنم برای هر رده و گروهی برنامه جذاب باشد و هر شخصی حرف خودش را بشنود. همچنین برنامه «سودای سیمرغ» ویژه اختتامیه جشنواره فیلم فجر به تهیه‌کنندگی محمد بخشایش، گویندگی محمدحسین امیدی، عطیه مودن و اسماعیل باستانی و گزارشگری شیما شیرازی ساعت ۹ و ۳۰ دقیقه روز ۲۲ بهمن از رادیو نمایش پخش می‌شود.

دیدگاه

جاسوس بازی به سبک تلویزیون

عاشقه کربالی
روزنامه‌نگار

«جاسوسی» یکی از ژانرهای سینمایی است که پس از مدتی به تلویزیون هم راه یافت و در چند سال اخیر مورد توجه ویژه سیما

نیز قرار گرفته است.

پیشینه ژانر جاسوسی به اوایل ظهور سینما و دوره فیلم‌های صامت برمی‌گردد. پس از جنگ جهانی دوم و در دوران جنگ سرد، تم جاسوسی با سیاست هم آمیخته شد.

ژانر جاسوسی یکی از جذاب‌ترین ژانرها به شمار می‌رود، به‌ویژه اگر شاهد فعالیت جاسوسانی با ضرب هوشی بالا و دسترسی به اطلاعات زیاد باشیم. در این ژانر نیز فیلمنامه و کارگردانی از اهمیت زیادی برخوردار است. داستانک‌هایی برای افزایش جذابیت‌های فیلم‌ها و سریال‌های جاسوسی گنجانده می‌شوند که حاوی تعقیب و گریز، قتل، گروگانگیری و ... هستند. این داستانک‌ها در شکل‌گیری قصه، پیشبرد آن و ایجاد هیجان در مخاطب اهمیت زیادی دارد بنابراین طراحی درست آنها بسیار مهم است.

در این گونه آثار تدوین و جلوه‌های ویژه نیز از اهمیت زیادی برخوردار است که نه فقط در صحنه‌های اکشن به کار می‌آید بلکه در سکانس‌های مربوط به استفاده از فناوری‌های نوین هم مؤثر است چراکه با پیشرفت تکنولوژی ابزار و ادوات جاسوسی و به تبع آن کشف جاسوسی پیچیده‌تر شده است. با توجه به جذابیت‌های این ژانر، مضامین جاسوسی و جاسوس‌بازی به سریال‌سازی هم راه پیدا کرد و سریال‌های پر مخاطبی مانند «۲۴» و «مهن» ساخته و پخش شد. سیما نیز نگاه ویژه‌ای به این ژانر در سریال‌سازی داشته و با پیوند زن آن با موضوعات امنیتی در جهت افزایش جذابیت آن تلاش کرده است. ازجمله نمونه‌های موفق سریال‌های جاسوسی می‌توان به سریال «وفا» به کارگردانی محمد حسین لطیفی اشاره کرد.

از دیگر سریال‌هایی که سر و صدای زیادی برپا کرد، «گاندو» به کارگردانی جواد افشار بود. «خانه امن» به کارگردانی احمد معظمی هم موفق به جذب مخاطب شد. سریال «ترور» ساخته خیرا... تقیانی نیز آخرین نمونه از سریال‌های جاسوسی بود که روی آنتن سیما رفت. این سریال‌ها سعی کرده‌اند انگیزه شبکه‌های جاسوسی و جاسوسان و استفاده آنها از فناوری‌های نوین و راه‌های کشف فعالیت‌های آنان را به تصویر بکشند؛ روش‌هایی که در صورت اجرای درست در فرآیند ساخت سریال می‌تواند جذابیت زیادی برای مخاطب داشته باشد. سریال‌های امنیتی - جاسوسی جنبه آموزشی برای مخاطب عام هم دارد تا ناخواسته به طعمه‌ای برای پیشبرد اهداف شبکه‌های جاسوسی تبدیل نشوند. به عنوان نمونه آن‌ان می‌بینند اطلاعاتی که از خود در فضای مجازی منتشر می‌کنند می‌تواند مورد چه سوءاستفاده‌هایی از سوی این شبکه‌ها قرار بگیرد یا چگونه جاسوسان با پیشنهادهای مالی بسیار بالا و وعده به وعید به جذب نتخبان و سوءاستفاده از اطلاعات شغلی و دانش آن‌ان اقدام می‌کنند. توجه سیما به سریال‌های امنیتی- جاسوسی اقدامی قابل توجه است اما نکته مهم برای جذب هر چه بیشتر مخاطب تلاش برای دوری از ورطه تکرار و تداوم حفظ کیفیت این‌گونه آثار است.

ماتادور ونیروهای امنیتی

در میان سریال‌هایی که قصه جاسوسی داشت، باید به ماتادور اشاره کرد که به تهیه‌کنندگی جواد نوروزبینگی و نویسندگی آرش قادری، روی آنتن رفت. ماتادور به واسطه ضرابهنگ تند و حرکات نمایشی که داشت، توجه مخاطبان را به خود جلب کرده بود. قصه اصلی ماتادور، درباره برگزاری یک کنفرانس با موضوع انرژی اتمی و ورود می مقام اروپایی به این کنفرانس بود. گروهی تروریستی قصد داشتند این کنفرانس را با ایجاد ناآمی در کشور برهم بزنند. نیروهای امنیتی برای مقابله با این گروه که نیروی اصلی‌شان ماتادور نام دارد، وارد عمل می‌شدند. فرهاد نجفی ماتادور را کارگردانی کرده بود و بازیگرانی مثل علی‌رام نورایی، شقایق فراهانی و مجید واشقانی در آن به ایفای نقش می‌پرداختند.

پازل‌هایی از یک جاسوسی

موضوع پرونده هسته‌ای ایران تاکنون دستمایه روایت و تولید سریال‌های بسیاری بوده است. درست مثل مجموعه پازل به تهیه‌کنندگی محمد پیرهادی که از زاویه اقدامات جاسوسی علیه فعالیت‌های هسته‌ای ایران به این سوزه می‌پرداخت. این سریال در واقع تلاش مأموران امنیتی و متخصصان را برای کشف برنامه‌های خرابکارانه عده‌ای در تاسیسات هسته‌ای ایران نمایش می‌داد.

یک ترور خاموش

ترور خاموش از دیگر مجموعه‌های با حال‌وهوای پرونده‌های امنیتی است که بیشتر با حال‌وهوای امنیت نرم و برگرفته از یک پرونده واقعی بود. هرچند این مجموعه به موضوعات مرتبط با آسیب‌های اجتماعی هم اشاره کرده بود اما سیمای یک جاسوس خارجی را در لابه‌لای قصه آن به نمایش درآورد بود. ترور خاموش به کارگردانی محمود معظمی، نویسندگی هومان فاضل و تهیه‌کنندگی ابوالفضل صفری پخش شده بود و نسبت به پرونده‌هایی که یک سران به جاسوسان خارجی مرتبط می‌شد، روایت متفاوتی داشت. رویا میرعلمی در نقش آدریانا باگراتینی، جاسوس خارجی حضور داشت تا گره‌های پرونده را تکمیل کند و پشت‌پرده‌های ناگفته برخی پرونده‌های واقعی را نشان دهد. بازی خاص سعید راد و پرویز فلاحی پور نیز نقش بسزایی در پیشبرد قصه و نمایش آن به مخاطب داشت.

جاسوسی است، می‌پردازیم. من معتقدم محتوای رسانه‌ای اگر هوشمند و در یک پازل تعریف‌شده به فرهنگ امنیتی اهمیت دهد، هم برای کشور و هم برای تک‌تک شهروندان می‌تواند مفید باشد.

وی در خصوص چالش‌های تولید این آثار هم این‌طور عنوان می‌کند: تجربه خودم در تولید سریال غریبه این‌طور بود که همکاری کمی از برخی نهادها صورت گرفت. ما در تولید این قبیل کارها، نیاز به اطلاعات و نظرات کارشناسی داریم که گاهی نهاد‌های ذی ربط پای کار نمیستند. البته در سریال آینه‌های نشکن از همان ابتدا همراه شدند و کمک کردند. در ساختار کلی باید مسیری برای افرادی باز شود که به هیچ نهاد امنیتی وصل نیستند اما می‌خواهند در این حوزه فیلم بسازند. در این صورت باید به کارشناسان و سطحی از منابع دسترسی داشته باشند. در

مرحله ساخت و تولید هم نهادها باید در کنار گروه‌های سازنده قرار گیرند تا هم از نظر ملاحظات همراهی داشته باشند و هم با داده‌های درستی که ارائه می‌کنند، سوزه‌های بسیاری را برای کار ارائه دهند که بدون تحقیق ممکن است قابل دسترس نباشد. به نظر آن‌ان مناسبات میان نهاد‌های امنیتی و گروه‌های فیلمساز بهتر شده است.

اردکانی می‌گوید: کارهای مختلفی در این حوزه تولید شده که برخی خوب و برخی ضعیف بوده. طبیعی است که این‌طور باشد، چرا که باید کلیت این کارها تولید شود تا کارهای شاخص خودش را نشان دهد. در این میان به نظر، در مرحله دراماتیزه کردن قصه‌ها جای کار بیشتری دارد. اگر بیشتر روی فیلمنامه‌ها کار شود، فکر می‌کنم نتایج بهتری می‌توان گرفت.

گپ

لزوم تولید کارهای امنیتی

جواد اردکانی، کارگردان سریال آینه‌های نشکن و غریبه است که هر دو با محوریت جاسوسان

تولید و روی آنتن رفته بود. او در خصوص جذابیت‌های تولید مجموعه‌های این چنینی به جام جم می‌گوید:

سریال‌های غریبه و

